

KÜLÖNFÉLÉK.

Bölcsészeti vagy gyakorlati? A magyar unitárius egyház teológiai akadémiájának 1922—23. isk. évi értesítőjéből olvasuk, hogy az igazgatóság az ötödik tanszék betöltésére nézve olyan irányú javaslatot tett, hogy a *bölcsészeti* tanszék sürgősen töltsék be. (5 l.) Nekünk a bölcsészetnek a hittudománnyal való viszonyát illetőleg megvolt a magunk felfogása-amint azt folyóiratunkban annak idején nagyjában leszögeztük.¹ De a mellett is szívesen üdvözlőnk a teol. igazgatóságnak a bölcsészeti tanszék betöltésére vonatkozó előterjesztését, ha az nem a *gyakorlati tanszék* rovására menne. Egyházunk közvéleménye már évek óta hangosan sürgeti a gyakorlati tanszék betöltését Ezt látjuk a lelkészképzés reformjára beérkezett sok rendbeli javaslatban, a reform-bizottság tárgyalásaiban, az egyházkörökből bejött indítványokban, és az E. Főtanácsnak sürgető határozatában és egyes rendeletében. Éppen ezért meglepő most a teol. igazgatóságának mindezekkel homlokegyenest ellenkező előterjesztése, ami, ha figyelembe vétetnék, akkor az az eset állana elő, hogy teológiai akadémiánkon lenne 5 rendes tanár, de közöttük éppen a gyakorlati tárgyakra nem lenne képviselője, holott pld. a kolozsvári ref. teológia 4 rendes tanára közül is már egy gyakorlati. Mi is nagyrabecsüljük a tudományt. De a mi viszonyaink között ezen egyetlen felsőbb intézetünk elébe más célt nem tűzhetünk, mint a *lelkészképzést*. Lelkészeinktől első sorban azt várjuk, hogy a néppel bánni tudó, a mindennapi életben, a lelki pásztorkodásban, a missziói tevékenységben érvényesülő, szóval az egyházért élni, küzdeni és áldozni tudó lelkipásztorok legyenek. Még a nálunk sokkal erősebb anyagi és számbeli alapokon álló reformátusok is ebben látják a mai viszonyok között a lelkész-nevelés célját. A gyakorlati teológia is tudomány. Csak hogy ezt *élettudománynak* lehetne nevezni. Hivatása abban áll, hogy az elméletet és az életet egymással kapcsolatba hozza, hogy az elveket a gyakorlatra alkalmazza, hogy mint egy közvetítő legyen az akadémia és a mindennapi élet között s ez által a világot a keresztényi igazságok magaslatai felé emelni segítsen.* „Nem a vitatkozó, nem a tudóskodó, hanem az anyaszentegyházért élő és abban munkálkodó *pásztor* eszményét óhajtjuk kialakítani“, — mondjuk a ref.

¹ L. Ker. Magy. LIV. évf. 1 füz. 63 lap jegyzetét.

teológia nagynevű tanáraival¹ együtt mi is. Miképpen szolgálhatjuk ezt a célt, ha teológiánkon éppen a gyakorlati tárgyakat melléktárgyakká degradáljuk, vagy pedig más irányban lekötött óraadók kezére bizzuk. Nem, ez nem viszi előbbre a mi lelkészképzésünket. Továbbra is az elméletek terére izoláljuk-e teológiánkat, vagy pedig a gyakorlati étellel hozzuk kapcsolatba? A folyó évi Főtanács lesz hivatva e nagyjelentőségű kérdésben dönteni. Videant consules!

Téli program. A jó pásztor egész éven át szeretettel gondolja nyáját s arra törekszik, hogy az övéi közül egy is el ne vesszen, hanem gyönyörű és kies helyen legelve, mindenik folyton gyarapodjék a lelkiekben. Azonban földmivelő népünk nyáron szétszóródva a munkamezőkön mindennapi kenyerét keresi. Ekkor el van foglalva nemcsak testileg, hanem lelkileg is. Ez az időszak kevésbé alkalmas az intenzív lelkipásztori munkára. Azonban, amikor már a föld megadta az ő gyümölcsét, amikor már a természet kincses kebelét egy időre bezárja s az emberek ismét otthonukba s a meleg tűzhelyek felé kíváncsoznak: ekkor nyílik az igazi alkalom a lelkipásztornak missziói tevékenysége kifejtésére. A szorosán vett hivatalos tevékenységén kívül most tehet sokat hívei lelki építésére, s a vallásos elméletek gyakorlati megvalósítására. E tekintetben közel sem szabad lelkiismeretünket megnyugtatónkv avval, ha egy pár szindarabot betanítottunk az ifjuságnak, vagy pedig egy-két jól jövedelmező mulatságot rendeztünk. Ezek is javára lehetnek népünknek, mert elvonják egy időre a korcsmától, kártyától vagy más káros szórakozástól, de nekünk nagy célunk érdekében ennél sokkal gyökeresebb munkát kell végeznünk. A mi gyülekezeteink nem nagyok. Így semmi lehetetlenség nincsen abban, hogy minden lelkipásztor állandóan híveinek ütőerén tartsa a kezét. Ebből a célból minél gyakrabban fölkeresi otthonukban, tőlük személyesen tájékozódik vágyaikról, szenvedéseikről és érzelmeikről. Ez amig előnyére van szószéki munkájának, másfelől erős kapcsolatot teremt a hívó és a lelkipásztor között. Ezenkívül a téli időszak igen alkalmas a különböző egyesületi élet föllendítésére, szolgáljon az az egyesület anyagi vagy lelki célt. A lelkésznek egyiktől sem szabad idegenkednie, de mindenesetre az ő szeméi első sorban az utóbbiakra néznek. De nagyon sokszor az utóbbit is csak az első segítségével lehet megvalósítani. Ahol ez még nincs meg, ott elsősorban rá kell nevelni a népet az egyesületi életre. Az első lépéseknél kár volna nagy és távoli célok kitűzése. Fokozatos lépéssel juthatunk fel a szép kilátásokat nyújtó hegyesúcsokra is, Mindig alant kell kezdeni s úgy emelkedni magasabbra; soha többet nem igérni, mint amennyit adhatunk; lankadatlan s az

¹ Az Út V. évf. 1. szám, 1. lap.

akadályoktól vissza nem rettenő kitartás: ezek a legjobb vezérelvek az egyleti élet kifejlesztésében. A megizmosodott gyermeket már lehet keményebb táplálékkal is tartani. A gondos pásztor előre elkészíti, hogy a helyi viszonyok között mit és hogyan fog építeni. Ugyancsak a téli időszak a vetés ideje a *tanítók és tanárookra* nézve. Napszámos munkát végez itt is az, aki csak az előírások rideg betűjét nézi. De az igazi nevelői munka csak ezen túl kezdődik. Nekünk ma nem fentoskodó tudósokra, hanem erős jellemekre van szükségünk. Azok, akikre a szülők legféltebb kincseiket lelkinyugalommal bízzák, csak úgy felelhetnek meg a nagy bizalomnak, ha a tudás mellett a jellemet is formálják s a tudomány mellett a vallást és az erkölcsöt is célnak tekintik. A történelem, az anyagi gondok és nélkülözések mellett, nagy felelősséggel terhelte meg ennek a kornak nevelő munkásait. Csak az felelhet meg hívatásának, aki érzi lelkében a felelősség súlyát s a felelősség tudatával indul el az új barázdában.

Vallásszabadság. Románia alkotmánya, mely a „Monitorul Oficial” 1923 márc. 29-iki számában hirdettetett ki, a vallásszabadságra vonatkozóan a 22. §-ban ezeket mondja: „A lelkiismereti szabadság korlátlan. Az állam az összes vallásoknak (culte) egyforma szabadságot és védelmet nyújt, amennyiben azok gyakorlása nem érinti a közrendet, a jó erkölcsöket és az állam szervezeti törvényeit. Az orthodox-keresztény és a görög-katolikus egyházak román egyházak. Az orthodox román egyház, lévén az a románok nagytöbbségének vallása, *uralkodó* egyház a román államban, a görög-katolikus pedig *elsőbbség* illeti meg a többi vallással szemben. Az orthodox román egyház független és az marad bármely külföldi hierarchiától, megőrizvén azonban egységét a dogmák tekintetében a Kelet ecumenikus egyházával. Románia egész királyságában az orthodox-keresztény egyháznak egységes szervezete lesz az őt alkotó összes papi és világi elemek részvételével. Külön törvény fogja megállapítani ez egységes szervezet alapelveit, valamint a módozatot is, amely szerint az egyház saját szervei által és az állam felügyelete alatt, vallási, kulturális alapítványi és vagyonkezelési ügyeit vezetni és igazgatni fogja. Az orthodox-keresztény egyház lelki és kánoni kérdéseit egyetlen központi zsinati hatóság fogja szabályozni. Az orthodox-keresztény egyház metropolitáit és püspökeit egyetlen külön törvény előírásának megfelelően fogják választani, Az állam és a különböző felekezetek viszonyát törvény fogja megállapítani.” Ezek azok az alaptörvények, amelyek Románia területén a vallásszabadságról intézkednek. A törvénynek azt az intézkedését, amely szerint az állam az összes vallásoknak *egyforma* szabadságot és védelmet nyújt, megnyugvással vehetnők tudomásul, ha a valláson az Erdélyben századokon át kifejlődött szabad vallásgyakorlatot és az

egyházak autonóm jogait is értené. De annak szövegében csak a kultuszról van szó s így a különböző egyházak autonomikus jogai még mindig a levegőben lógnak. De ennél még nagyobb aggodalomra ad okot a törvénynek az az intézkedése, amely a különböző egyházak között különbséget teszen, amikor megkülönböztet „uralkodó” (gör. keleti) „elsőbbbségi”, (gör. kath.) másodrendű (a többi egyház) egyházakat. Milyen távol áll ez a „tökéletes egyenlőség és viszonyosság” nagy elvétől, melyet az 1848. XX-ik törvénycikkben vívtak volt ki sok küzdelem árán a magyar protestánsok. És milyen távol áll ez az evangéliumi alaptól, amely nem a megkülönböztetést és nem az uralkodást, hanem a szeretetet és a testvériséget teszi a keresztény vallások alapelvévé!

Az anyakönyv-vezetések új rendje. Az új alkotmány 23. §-a az anyakönyvek vezetéséről így intézkedik: „Az anyakönyvi cselekmények a magánjogok körébe tartoznak. E cselekmények véghezvitelét mindig meg kell előznie az egyházi áldásnak.” Ha ez a törvény így az egész vonalon végrehajtatik, teljesen megváltozik az érvényben levő magyar anyakönyvi törvény, mely büntetés terhe mellett tiltotta meg a lelkészeknek a házasság megáldását a polgári anyakönyvvezés előtt. Ez a törvény pedig az egyházi áldást teszi elsősorban kötelezővé. Ugyancsak kötelezővé teszi az egyházi kereszteleési és temetési szertartásokat, amelyek a magyar törvények szerint a hívek tetszésére voltak bízva. Ez által hallgatólag eltörli a felekezetenküliséget, ami a magyar törvényekben szintén megvolt engedve.

Egyházi nyugdíjintézet. Az E. K. T. a nyugdíjbizottság javaslatára munkába vette egy egyetemes egyházi nyugdíjintézet létesítését, amelynek a szerzett jogok lehető tiszteletben tartása mellett tagjai lennének a teológiai és gimnáziumi tanárok, a központi tiszviselők, lelkészek és felekezeti tanítók. Ezenkívül az az igen helyes alapelv jut a tervezethen kifejezésre, hogy nem a tőkegyűjtésre fekteti a fősúlyt, amint ezt a belsőemberi nyugdíjintézet tette, hanem a tagokat és a fenntartókat élő tőkének tekintve, a mindenkori befizetéseket a nyugdíjasok támogatására kívánja fordíttatni. Így a cél sokkal gyorsabban elérhető. Azonban így is nagy áldozatokat kíván mind az egyetemes egyháztól, mind az egyházközségektől és a tagoktól. De a cél annyira szent és nemes, hogy érte áldozatokat hozni kötelességünk. Hiszen szinte kétségbeejtő, hogy elgyengült s a munkában teljesen kimerült embereinket nem tudjuk nyugalomba bocsátani, ami nem csupán nekik teher, de az illető állás érzi meg az erők fogyatékosságát. Vagy ha valaki mégis idő előtt kidől a küzdők sorából, csupán a nyomort és éhséget hagyhatja örökségül övének. Eppen azért reméljük, hogy az egyetemes egyházi nyugdíjintézet tervezetét meleg szeretettel karolják fel az illetékes tőnyezők s viszont a tagok is nem

kicsinyes, egyéni szempontokból tekintik a kérdést, s így a minél előbbi megvalósulását közös akarattal és áldozattal lehetővé tesszük.

Püspökünk 88 éves. Ferencz József püspök születésének 88-ik évfordulója folyó évi aug. 9-én volt. Ez alkalommal dr. Boros György egyh. főjegyző az E. K. Tanács nevében meleg hangon üdvözölte az ősz főpásztort, ki meghatottan mondott köszönetet érte. Valóban nem tudunk elég hálát adni az Istennek, hogy püspökünket testi és lelki épségben ilyen szép életkorral áldotta meg; mert a mai küzdelmes és bizonytalan világban nagyon is nélkülözhetetlen szüksége van egyházunknak az ő gazdag tapasztalataira s a hosszú idő alatt kipróbált egyházkormányzói bölcseségére.

Meghívó. Az Unitárius Lelkészkörnek folyó évi november 3-án a Főtanácsot megelőző napon d. e. 9 órakor kezdődőleg Kolozsvárt az Unitárius Kollegium dísztermében közgyűlés lesz, melyre a tagokat és érdeklődőket meghívja az elnökség. Tárgysorozat: 1. Imádság. 2. Elnöki megnyitó. 3. Miképpen tehetjük egyházi beszédeinket hatásosabbá? Előadó: Ürmösi József lelkész. 4. Miképpen vihetjük előbbre népünk kulturális fejlődését? Előadó: Patakfalvi Zsigmond tanító. 5. Jelentések. 6. Indítványok.

Elhunytak: Homoródjánosfalvi Sándor Jenő m. kir. főerdőtanácsos 1923. évi július 28-án 51 éves korában Budapesten. — Elekes Dénes életének 67-ik, boldog házassága 44-ik évében aug. 16-án Siménfalván. A elhunytban dr. Elekes Dénes, a sz. kereszteri főgimnázium lelkes gondnoka, édes atyját vesztette el.

Irodalmi gyűlések. Az U. I. T. a nyár folyamán 4 vándorgyűlést tartott u. m. Bölönben jul. 12-én, Vargyason 15-én, Nyáradszentlászlón aug. 4-én és Kaálban aug. 5-én, a következő műsorokkal: *Bölönben* a gyönyörű nagy templomban, hol d. e. a háromszéki egyházköri közgyűlés alkalmából Benedek Gábor kőkösi lelkész mondott nagyszabású egyházi beszédet, dülután igen nagy számu érdeklődő jelenlétében a gyülekezeti ének után imát mondott Biró István lelkész s majd Dr. Ferenczy Géza főgondnok igazgató úr tartotta meg elnöki megnyitóját. Beszédében utalt arra, hogy az U. I. T. minden igazi értéket munkába óhajt állítani, de gyönyörködtetni is akar, mert célja a magyar művelődés ápolása és terjesztése irodalmi u'on. Ezután Kiss Dénes kántor vezetése mellett a bölöni ifj. vegyes kar énekelt, mit Vári Albert vallástanár szép előadása követett az emberről. Emberi eszményképül odaállította azt, aki vallás-erkölcsi életet él s tiszta kebellet az Úr templomává fejlődik.

József Domokos Aranynek Pázmány lovag c. költeményét szavalta hatással és érzéssel s ezt követte Vitályos Lenke énekszólója Kisgyörgy Jenő tanítónak hegedű s Kiss Dénes tanító-

nak harmonium kísérete mellett. Ütő Lajos lelkésznek „A bátor leány” és „Az öreg tanuló” c. novellája jó hatást tett a hallgatóságra szerző felolvasásában. Máthé Sándor szavalta Váradi Antalnak „Az utolsó sor” c. költeményét, mit az ifj. dalárda karéneke követett.

Az elnöki bezárót s majd a templom előtti üdvözlőket azzal a tudattal hallgattuk végig, hogy lelkünkben, hitünkben egyaránt emelkedésünkre szolgált az U. I. T. tevékenykedése.

Vargyasra a Társaság vezetősége kocsin vonult át Bölönből. Itt a műsor szerint volt gyülekezeti ének; ima, mondta Kisgyörgy Sándor tiszt. esperes úr; Kiss Károly énekvezér vezetése mellett a vargyasi ifj. vegyes kar énekelt. Dr. Ferenczy Géza főgondnok úr elnöki megnyitójában a közművelődés szükségességéről beszélt, mit munkálni van hivatva az U. I. T. A Danielek fészkeben, hol már az ősök becsülték a közműveltséget, most is nagy szeretettel s megértéssel kapnak minden, ami népünk nevelését, értelmi és szívbéli értékeit ápolja, lehetővé teszi.

Kelemen Lajosné szavalta Szabó Jenőnek „Elmentem volna én is” c. versét s majd szépen énekelt Pálffy Margit édes apja, Pálffy Ákos harmonium kísérete mellett. Taar Géza lelkész kiváló előadásban ecsetelte a falú népnevelési feladatait s majd az Ottrobán nőtestvérek énekduettjében gyönyörködött a nagy közönség. A kíséretet Felcser Lukácsné eszközölte. Pálffy Ákos felolvasott „A staférungr” címen. Ümössy Jenő és nőtestvére zenével kedveskedtek. Máthé Sándor elszavalta Tompának „A haldokló mellett” c. költeményét s majd ismét énekelt a vegyes kar. Elnöki bezáró és gyülekezeti ének követte mindezt.

A *szentlászlói* vándorgyűlésen a gyülekezeti ének után Keresztesi Dénes lelkész imádkozott s Dr. Kiss Elek mondott elnöki megnyitót. Ezt követte Lőrinczy Miklós vezetése mellett az ifjusági vegyeskar éneke, mely után Szövérfi Róza szavalt. Halmágyi János szabadelőadásában a *vallásról* és az *életről* beszélt megkapóan. Szavaltak Tóth Pál és Benke Ida és felolvasott Orbán Balázs vendég, aki a marosvásárhelyi Kemény Zsigmond Társaság és a marostordai gazdatársaság üdvözlét is tolmácsolta. Gazdasági kérdésekről igen érdekesen értekezett a közművelődésünk alapjairól szakértelemmel tárgyalt. Szavaltak még Fodor Ferenc és Zsigmond Róza s beszélt Dr. Kiss Elek, mit dalárda ének s a bezáró követett. Nagy János lelkész üdvözlője után a közönség eloszlott az ódon, szép templomból. Török Elek tanító és Mikó László földbíró urak szíveségéért hálával adózunk s Lőrinczi Miklós tanító urnak sok buzgó fáradozásáért köszönetet mondunk.

A *kaáli* vándorgyűlésre kaáli Nagy Árpád felügyelőgondnok úr kocsijával ment át a Társaság vezetősége s az 5-én tartott gyűlés műsora volt: Gyülekezeti ének, Kovács Béla lelkész

imája; Dr. Gál Kelemen igazgató alelnök megnyitója, melyben szépen emlékezett meg Aranyosrákosi Székely Sándorról, „A Székelyek Erdélyben” híres szerzőjéről. Rédiger Géza lelkész szavalt a Kiss Józsefnek „A tüzek” c. költeményét s szép előadást tartott Keresztesi Dénes lelkész az élet-vallásáról. Török Elek tanító szavaltatát Dr. Kiss Elek szabadelőadása követte a belsőemberek hivatásáról.

Patakfalvi Zsigmond tanító értékes szavaltatban gyönyörködtette a hallgatóságot s ezt követte a bezáró, ének és üdvözetek.

Az említetteken kívül még köszönetet mondunk Lőfi Ödön, Kisgyörgy Sándor, Kiss Károly, Kaáli Nagy Árpád uraknak s mindazoknak, akik szerepléseikkel és fáradozásaikkal azon voltak, hogy a vándorgyűlések minél sikeresebbek legyenek. Utólagosan jegyezzük fel, hogy mindenik szereplő méltóan végezte el feladatát s így az Ú. I. T. ez évi vándorgyűlései mind erkölcsileg, mind anyagilag jól sikerülteknek mondhatók.

Következő számunkban az anyagiakról is beszámolunk.

Jelenvolt.

Új tankönyvek. Ürmösi Józsefnek Ószövetségi bibliai történetek és Benczédi Pálnak Újszövetségi bibliai történetek című munkái sajtó alatt vannak és rövidesen megjelennek. Az elsőt a 3-ik elemi, a másodikat a 4-ik elemi osztályok hittani tankönyvéül engedélyezte az E. K. T.

Felnívás lelkész és tanító afiaihoz Az Udvarhelyvidéki lelkész kör már évek óta kiadja az általános közkedveltségnek örvendő „Unitárius Keresztény Népnaptárt”, amellyel azt a kettős célt szolgálja, hogy az általános naptári tudnivalók mellett népünket lelkileg is építse, hitünkkel és egyházunkkal közelebbi viszonyba hozza. Olyan nemes cél ez, amelyet minden unitárius embernek támogatni szent kötelessége. A jövő 1924. évi naptár is rövidesen megjelenik, amely a múlt évihez hasonlóan a mi embereink tollával, a mi ügyünket is szolgálni fogja. Minél tömegesebb a megrendelés, annál olcsóbb árban adhatják a derék kiadók, akik eddig is minden anyagi előny nélkül, sőt sok áldozattal hozták forgalomba. Testvéries bizalommal kérem azért lelkész és tanító afiait, hogy tekintsék ezt az ügyet közös ügyünknek s a Naptár terjesztése érdekében ne sajnálják a fáradságot. Minden jóra való unitárius ember szokott legalább egy naptárt vásárolni. Miért ne használnók fel ezt az alkalmat arra, hogy ez uton lelki táplálékot is adjunk népünk kezébe. Amit kérünk, az csupán annyi, hogy a lehető rövid idő alatt írják össze, hogy egyházközségeikben körülbelől hány drb. naptár szükséges s ezt *Bárá József* városfalvi lelkész címére küldjék el, hogy így az ár és a nyomtatandó példányok tekintetében már előre tájékozást szerezhessen. Kolozsvárt, 1923. szept. 15. *Vári Albert*, lelkész kör elnök.